List 30. **NOVICE** Tečaj XL.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. julija 1882.

Obseg: Razpis državne vstanove za grofovski Attemsov vrt za pridelovanje semen pri Št. Petru poleg Gradca. — Ali naj bi bili novi vinogradi za nekaj let davka prosti? — Nekaj o ajdi in njenem pridelovanji. — Ne pozabimo senožet! — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Poročilo o zadnji seji književnega odseka „Matice Slov.“ dne 8. julija. — Slovenska Matica. — Kaj bo s Trstom? — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Važno za kmetijske in vrtnarske sinove iz Štajarskega!

K št. 9471/554.

Razpis

državne ustanove za grofovski Attemsov vrt za pridelovanje semen pri Št. Petru poleg Gradca.

C. k. ministerstvo za poljedelstvo je za triletni teoretično-praktični poduk v pridelovanji semen in v obdelovanji vrtov na grof Henrik Attemsovem vrtu v Št. Petru pri Gradcu s 1. oktobrom 1882. počenši privolilo podporno ustanovo letnih 180 gold., kateri so namenjeni v prvi vrsti vrednim in potrebnim sinovom kmetov in vrtnarjev iz Štajarskega in še le v drugi vrsti za enake prosilce iz druzih deželá.

Prosilci za to ustanovo imajo dokazati:

1. Starost vsaj 16 let s krstnim listom;
2. zdravo in krepko telesno postavo s spričalom zdravnikovim;
3. dober poduk v ljudski šoli z dovršilnim spričalom;
4. praktično pripravnost v kmetijstvu ali vrtnarstvu s spričalom o praktičnem podučevanji.

Prošnje do c. kr. poljedelskega ministerstva imajo se vsaj do 1. septembra 1882. l. poslati do posestnika omenjenega zavoda, gosp. Henrika grofa Attemsa v Leechwaldu pri Gradcu; pri njem se izvé tudi več o omenjenem podučevanji.

Na Dunaji meseca julija 1882.

Iz c. kr. poljedelskega ministerstva.

Ali naj bi bili novi vinogradi za nekaj let davka prosti?

To vprašanje pretresava se uže več let v gospodarskih listih, pri shodih vinorejcev in posebno se je živahno o tej zadevi razgovarjalo pri posvetovanji postave za vredjenje zemljišnega davka, ker ravno ta postava odločuje, katera zemljišča so sploh zemljišnega davka prosta, in še posebej, katerim je začasno davek odpuščen.

Samo po sebi se razume, da vinogradi ne spadajo v tisto vrsto zemljišč, ki morajo zemljišnega davka sploh prosta biti, kakor na pr. nerodoviten svet, močvirja, jezera, ceste, pota, javni trgi, vodotoči, pokopališča itd., in tega strokovnjak ni zagovarjal, temveč vprašanje vrtilo se je samo okrog tega, ali naj bi bili novi vinogradi začasno davka prosti ali ne.

Na to splošno vprašanje smemo sploh odgovoriti, da je začasno oproščenje na novo napravljenih vinogradov opravičeno. Vprašanje je tedaj, za koliko časa in s katerimi pogoji.

Pred vsem poglejmo po razlogih, kateri govorijo za to, da se novim vinogradom privoli začasno oproščenje davka. — Samo po sebi se razume, da bi vinorejci z velikim veseljem pozdravili postavno določilo, katero bi začasno oproščenje davka izreklo; očividno pa je tudi vinoreji sploh, nadalje trgovini z vinom, pa tudi državi taka postava koristila. Postava varuje nove iznajdbe s privilegiji, ki zabranijo za gotov čas ponarejanja, to zagotovlja iznajdeniku izključljivo prvi dobiček od iznajdbe, in to je drugim nagon zadosti, se truditi in si glavo beliti; konečno pa so dobre nove iznajdbe vsem na korist in tudi državi, kateri izdelovanje tako različnega davka donaša.

Enako opravičeno je oproščenje davka pri novih hišah, ki tudi enako koristi lastnikom, občinstvu sploh in z ozirom na davek državi. Tako se tudi zanesljivo sme trditi, da se bo ljudi dosti našlo voljnih, denar založiti v napravo novih vinogradov, ako vedó, da jim vsaj nekoliko let, dokler novi vinograd tako in tako nič ali prav malo dohodka daje, ne bo treba davka plačevati.

Je pa tudi sploh opravičeno omejeno tako oproščenje davka, ker prvo pravilo za umni stalni davek, o katerem se mora pred vsem zahtevati, da ga bo prizadeti mogel stalno plačevati, je to, da se ima plačevati od stalnega dohodka; ker je pa vsakemu znano, da nov vinograd več let sploh dohodka ne daje, uže tak vinograd sam na sebi ni za davek, naravno je uže tedaj oproščenje davka za ves čas, v katerem novi vinograd sploh čistega dohodka ne daje.

Opravičeno, državi in vinoreji koristno je pa tudi še nekoliko dalje oproščenje, ker se s takim oživlja poljedelstvo sploh, ker se pomnožuje vrednost domačih pridelkov sploh in s temi sploh nehoté širijo viri za državne dohodke.

Sploh bi bilo tedaj gledé časa oproščenja naše mnenje to, naj bodo novi vinogradi še ravno toliko let polne rodovitnosti davka prosti, kolikor let redno nič ali celó malo rodé.

Pogoji, katere bi vlada pri oproščenji stavila, morali bi biti taki, da zagotovijo lastniku in državi stalen

dohodek, tedaj bi se morala zahtevati vinoreji ugodna lega, in sicer umna naprava vinograda — tako gledé sadik, kakor vsega druzega.

Vse to naj bi se tedaj določilo v prihodnji postavi.

Ne smemo pa prezirati, koliko oproščenja uže sedanja postava vinorejcem daje.

Postava za vredjenje zemljišnega davka od dne 24. maja 1869. leta v §. 3. določuje:

„Začasno oproščenje od zemljišnega davka nastopi pri goličavah ali pri zemljiščih, ki so po elementarnih uimah postala nerodovitna, katera se z obdelovanjem storijo rodovitna — za dobo 10 let; pri novem pogozdenji v črne gozde pa za dobo 25 let, začenši z letom po dokončanem obdelovanji.“

Sedanja postava uže po tem zagotovlja 10letno oproščenje, pa s pogojem, da se vinograd napravi na svetu do tedaj nerodovitnem; ako se pa zasadi na puščavah visok gozd, tedaj je privoljeno 25letno oproščenje.

Vsa ta oproščenja pa ne veljajo, ako bi se, recimo, iz pašnika, travnika, njive, vrta ali gozda napravil nov vinograd.

Vendar pa omenjena postava tudi vinorejcem še odprta vrata pušča, pri katerih najdejo nekoliko oproščenja celó za 15 let. — Zemljišni davek, kakor je zdaj vredjen, gotovo nespremenjen ostane najmanj 15 let počenši s 1. januarijem tekočega leta.

Cenitev ravno zdaj dovršena se tedaj do tistihmal ne bo popravljala. Kdor tedaj zdaj koj iz slabega pašnika, čegar oralo je zdaj cenjeno 20, 40 ali nekaj več soldov dohodka, od katerega bo morebiti gospodar plačeval po četrtini cenitve davka, ako gospodar iz takega zdaj malo rodovitnega zemljišča po ugodnosti lege naredi vrt, vinograd, njivo, ta se s tem popolnem na podlagi postave oprosti vsaj za prihodnjih 14 let višega davka, ker plačeval bo davek ves omenjeni čas samo od onega dohodka, katerega mu je spoznala ravno dokončana cenitev. To je oproščenje, ki velja vsaj za prihodnjih 14 let.

Na noge tedaj pridni poljedelci! Zdaj hitite kopati, gnojiti in saditi, ker svesti si smete biti, da vse to delate zá-se, od tega vam davkarska roka ne sme vzeti krajcarja. Za trtorejce pa veljá to oproščenje še prav posebno, ker vinogradi izdelujejo se navadno iz pašnikov, gozdov ali sicer ne posebno dobrih zemljišč, da je le lega s podnebjem in zemlja trti ugodna.

Gospodarske izkušnje.

Ježu na hvalo

je posebno njegova prereja; zeló koristen je na vrteh, ker pojé ves poletni čas brez števila miši, krtov, glist, polžev, kač in karkoli zasači druzega mrčesa. Znano je, da ježu strup ne škoduje, zato gade in druge strupene kače pohrusta z veseljem in brez škode. Pa uže zato, ker je mišim hud sovražnik, je velik dobrotnik pri vrtih, ako si prav tu in tam malo odpadlega sadja privošči.

Stenice pokončati

priporoča se mazilo, katero si vsakdo zmiraj lahko pripravi: V treh litrih vrele vode raztopi se poldrugi kilo soli; s to soljeno vodo se dobro namažejo vsa stenična zatišja, bodi-si postelja ali kaj druzega, in gotovo so pokončane stenice in njih zaléga. Za malo soldov se vsak lahko prepriča vspeha tega mazila, in se, ako je res dobro, znebi res gnjusnega mrčesa, ki se v mestih in na kmetih prav pogosto nahaja.

Kleti dobro osnažiti

je najbolj ugoden čas zdaj poleti, ko so najbolj prazne. Po stenah in na tleh prostorov, ki se slabo ali redko kdaj prezračijo, nastane plesnoba in zabuhel duh, katerega se mleko, vino ali druga v kleti shranjena jedila rada navzamejo. To odstraniti priporoča se sledeči pripomoček: V sredi kleti postavi se globoka posoda ter se dene va-njo 1 ali 2 kili navadne soli. Potem se zapro vsa okna, dušniki in vrata v kleti, tudi vinski sodi se morajo dobro zabiti, jedila pa odstraniti. Na to se v posodo vrh soli dene žveplene kisline in to na 2 kili soli 1 kilo kisline, potem se hitro umakne iz kleti in se pusti tako vse zaprto 2 uri, ne da bi kdo noter hodil, ker bi se lahko zadušil. Po preteklih 2 urah se zopet klet odpre, dobro prezrači, vse dobro omede in obriše in za dalj časa je popolnem odpravljen slabi duh in plesnoba, pa tudi mrčes, katerega se mnogo nahaja v takih prostorih.

Petroleja nikar pri rastlinah rabiti.

Dostikrat se priporoča petrolej (smrdljivo olje), preganjati ž njim mravlje ali uši na rastlinah. Skušnje pa kažejo, da je petrolej vsem rastlinam zeló škodljiv, tako da redno posahnejo. Nikar tedaj z mržesom vred rastlin pokončavati!

Ne pozabimo senožet!

(δ. π.)

(Dalje.)

Kakor uže omenjeno, je le zeló malo senožet v tako srečnem položaji, da jih skoraj brez prizadevanja lastnikovega, brez stroškov gnoji voda, ki jim sama dohaja in seboj prinaša vse mastno-gnojne dele od ulic in cestá, na katerih redno ostaja mnogo prahu, smeti, odpadkov od rastlin, živinskega gnoja, in posebno še vsi odtoki od gnojišč in straniščc.

Takih senožet nahaja se redno nekoliko v bližini vasi, trgov in mest, in imenujejo se senožeti z naravnim gnojenjem, ker jim naravna lega skoraj sama ob sebi dovaža bogatega gnoja. Napačno bi pa bilo, ako bi si lastnik takega travnika domišljeval, da je pri tako srečni legi njegovega zemljišča človeška pomoč po vsem odveč. To bi bila velika zmota. Vsaj vidimo tudi dostikrat slabe nasledke nemarnosti pri takih travnikih in kažejo se najbolj živo v ravnini. Ako gospodar na senožeti, kateri samo od sebe dohaja mnogo močnega gnoja, ne skrbi za to, da se gnoj enakomerno razdeli po vseh delih senožeti, ako ne skrbi za umno razpeljavo dotekajoče gnojne vode, ampak vse prepusti naravi, pokaže se v ravnini napaka, da se en del senožeti v gnoji utaplja, kar vso rast zaduši, drugi, morebiti večji deli senožeti pa ostanejo nerodovitni, ker nič gnoja ne dobivajo; pri bolj strmih legah ima taka nemarnost gospodarjeva nasledek, da na nji vidimo samo malo, ozko črto boljše trave odzgor na vzdol, bodi-si v sredi travnika ali na strani; vsi deli travnika, katerih se ne dotika naravni vodotoč, ostanejo pusti in nerodovitni, velik del obilnega naravnega prav prav malo koristi prvemu travniku. Ako najde pri daljnih zemljiščih umnejšega gospodarja, tedaj koristi in gnoji njemu, sicer pa se zgubi in odteka s potokom v druge kraje.

Pisatelj teh vrst pozna velik vrt na griči pod vasjo, od katere proti vrtu redno doteka mnogo gnojnice, ob deževji pa še prav mastna cestna voda. Gospodar velikega vrta, kateri se steza skoraj krog in krog precéj strmega griča in meri blizo 10 oralov, razpeljaval je sicer ono gnojno vodo po nekoliko sežnjev na stran in potem sèm ter tjè po bregu dol in trava je bila razun višega, bolj ravnega dela, kjer je preobilo gnoja zastajalo, prav lepa, toda komaj pol orala velikega vrta bilo je zagnojenega, po druzih prostorih vrta rastel je pust mah, praprot, resje in prav zanikrno drevje. — Vrt dobi novega gospodarja, ta je bolje vedel ceniti vrednost gnoja in gnojne vode, koj je previdel, kako velik zaklad ima v nji in samo en pogled pokazal mu je pot, kam naj obrne vodo, kako naj jo spelje, da bo gnojila ves veliki vrt. Vse delo in priprava za obračanje vode stalo ga je nekaj malo goldinarjev, pa kolik razloček med vrtom prej in zdaj!

Poprej, razun malega zagnojenega dela slaba in zanikrna trava, pri prvi košnji zeló malo, otave skoraj nič, posebno ob suhem letu; sadno drevje pritlično, polno suhih vej, videti ni bilo ne ene mladike na njem, katera bi bila kazala dobro, veselo rast; rodilo je sadno drevje zeló malo, se ve da razun pognojenega dela. Zdaj je vse druga: trava pred prvo košnjo je bogata, gosta in visoka in žlahtna, sena nakosi se uže zdaj skoraj trikrat več, pri otavi je tista razmera in koliko je razločka v hlevu! Prejšnji, dober, pa premalo razumen gospodar, redil je 6 do 8 govedi in 2 konja, sedanji gospodar ima po 4—5 vožne živine, po 18 do 20 druge govedine, in vsa je tudi lepo rejena. Kolik razloček je zdaj na gnojišči! Več kot še enkrat toliko gnoja, njive vse bogato rodé, vsega se pridelava mnogo mnogo več, in ker je gospodarju še zmiraj gnoja preobilo hodilo, spravil se je nad pustoto, katera, čeravno v prav dobri legi, ni rodila prav nič, to je, v dveh zimah izkopal, iztrebil grmovje in kamenje, poravnal je površje, skrbel z zakopi in ježo, da nalivi ne odnašajo prsti, in zdaj ima na prostoru, ki je bil prej po vsem mrtev, lepo njivo dveh oralov, na kateri je pridelal lani in letos prav lepega žita in okusnega krompirja. Vse to pa mu je bilo mogoče še le vsled tega, da je vedel gnojno vodo prav in umno obračati in s tem zboljšati travnik.

Da ima tudi vrt njegov gledé sadnega drevja ves drug obraz, da se vsemu zdaj uže tudi popolno in v vrste vsajenemu sadnemu drevju vidi zdrava vesela rast, kateri bo sledilo v nekoliko letih obilno lepega sadnega pridelka, ki kmetu še tudi zmiraj prinaša nekoliko dohodka, na katerega davkar ne naklada še posebnega davka, vse to se razume samo po sebi.

Naj bo to mali izgled, kako se pri kmetovanji razumna roka povsod sledi, kako se razumnost in poduk pri kmetovanji dobro plačuje, in da res tudi kmet nima hujšega sovražnika, kot je nevednost z vsemi njenimi nasledki.

Omenjeni izgled pa naj bo posebno še v dokaz, kolik razloček je v vspehu, ali se senožetam dohajajoči gnoj prepušča naravni poti, ali pa človeška razumna roka naravni prednosti kaže pot in tako po pravilih umnega kmetovanja gnoj razdeli, da se enakomerno porabi in ves koristi, in posebno za to skrbi, da se nič gnojil ne izgubi. Zgubo gnoja in gnojnice varovati in jo zabraniti — to je pa še veliko delo med našimi kmetovalci, in to je napaka, ki se nahaja med sicer res vse hvale vrednimi gospodarji.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o zadnji seji književnega odseka „Matice Slov.“

dné 8. julija t. l.

Navzočni so Matičini odborniki gg. Klun, Kržič, Levec, Pleteršnik, Senekovič, Tomšič, Vavrů, Vodušek, Wiesthaler, katerim predseduje književnega odseka prvomestnik gosp. prof. Jos. Marn.

I. Prvomestnik prof. Marn najprej poroča o rokopisih, katere ima Matica zdaj na razpolaganje. Ti so: 1. Križmanova „laško-slovenska slovnica“, obsezajoča gramatikalni in leksikalni del ter primerno berilo, sestavljeno po najboljših pisateljih italijanskih. Ta slovnica je bila na podstavi črteža o Matičinem delovanji, katerega je odbor sestavil ter v Matičinem letopisu za l. 1869. objavil, naročena ter mora za tega del tudi na svitlo priti. Presojevalci gg. Kržič, Zupančič in Marušič pravijo, da je prav dobro spisana. Odločevati nam je, kdaj jo Matica izdá. — 2. „Slovenski Štajer“, in sicer: a) politična zgodovina, spisal I. Lapajne; b) književna zgodovina štajerskih Slovencev, spisal I. Macun; c) narodni običaji štajerskih Slovencev, spisal dr. Jož. Pajek. Lapajnetov rokopis je uže natanko pregledal gosp. kaplan Slekovec, a pregledati ga hoče še prof. Rutar; Macunovo literarno zgodovino so pregledali gg. dr. Pajek, Majciger, Marn, Vodušek in naposled Levec; gosp. prof. Pajek je svoj rokopis nazaj vzel, da ga še nekoliko predela. — 3. „Logika“, spisal prof. dr. Križan in istega pisatelja „fizikalično-godbeno zvokoslovje“; prvi rokopis je ocenil gosp. dr. Svetina, druzega prof. Senekovič. — 4. Turgenjevljevi „Lovčevi zapiski“, poslovenil Fr. Remec; rokopis sta pregledala gg. Kržič in Zupančič. — 5. „Katoliška cerkev in Slovéni ali krščanska cerkev po Bolgarskem, po Srbiji, Bosniji in Hercegovini“, italijanski spisal vatikanski biblijotekar Balan, poslovenil o. Hrizogon Majar v Samoboru. Rokopis je pregledoval prof. Šuklje in zdaj ga pregleduje gosp. kanonik dr. Gogala. Prof. Šuklje svetuje, da naj se pošlje v pregled še prof. Rutarju. Knjiga, pravi prof. Marn, vzbudila je veliko pozornost; na hrvatski jezik jo je uže preložil škof vrhbosenski dr. Stadler in morebiti bi ne bilo napačno, da jo tudi slovenski izdá Matica Slovenska ter s tem potolaži tiste, ki so se bali, da bode naša Matica po Bleiweisovi smrti preliberalna. — 6. „Preširen v ljubezni“ in „Preširen kot filozof“, spisal prof. Janko Pajk. Rokopis je pregledal gosp. prvomestnik sam in zdaj ga je vzel v presojo prof. Pleteršnik. — Poslane so bile Matici tudi „Izvirne poezije“ Štefana Benedičiča in „Pesmi“ Mateja Strgarja. Prve je pregledal gosp. prvomestnik, druge prof. Levec. Nekaj malega hrani še gosp. predsednik P. Grasselli, kateri je pa danes zadržan priti k posvetovanju.

To so rokopisi. In zdaj, pravi prof. Marn, nam je odločevati, katere izmed teh stvari za leto 1882. damo na svitlo. Čas je kratek. Da smo s knjigami zaostali skoro za pol leta, vzrok je največ smrt gosp. viteza dr. Bleiweisa Trsteniškega, potem pa tudi zamuda, katero smo imeli s „Somatologijo“. Jaz sem te misli, da bi odslej Matica opustila svoj letopis. Zdaj imamo Slovenci dva leposlovna lista, ki oba dobro izhajata in oba priobčujeta tudi znanstvene razprave, kakoršne so se tiskale v letopisu. Sicer je pa to samo moje osobno mnenje in prosim gospode, da povedó svojo misel in posebno, da odločijo, katere knjige bi nam bilo izdati za tekoče leto 1882.

*

Prof. Levec je te misli, da Matica nikakor ne sme opuščati svojega letopisa. Med vsemi knjigami, kar jih je Matica do zdaj izdala, najbolj se je društvenikom priljubil letopis. Res, da „Kres“ in „Ljubljanski Zvon“ priobčujeta razprave enake vsebine, kakoršne nam podaja Matičin letopis, a ti znanstveni članki so navadno jako kratki; daljšim znanstvenim razpravam bi moral pa še vedno prostor v Matičnem letopisu odprt ostati. Zatorej predlaga, da naj Matica svoj letopis tudi še odslej izdava, samo s tem dostavkom, da se iz njega izobčijo prvič vsi prevodi in drugič vsi beletristični spisi, kateri se lahko objavljajo po raznih novinah slovenskih. Letopis naj bode zbirka strogo znanstveno in popularno znanstveno pisanih razprav slovenskih.

Prof. Pleteršnik je uže za tega del zoper opuščanje Matičinega letopisa, ker ne vé, kje bi se potem tiskal tako potrebni in važni članek, kakor je „biblijografija slovenka“, katera zdaj izhaja v letopisu.

Prof. Wiesthalerju se letopis potreben zdi, ker bi morala Matica, ako ga opusti, vendar še posebej izdavati poročila o svojem delovanji, imenik društvenih članov in pregled svojih računov. Gosp. učitelj Tomšič meni, da smo znanstvenega pouka potrebni vsi Slovenci, naj toraj letopis še ostane.

Prof. Vodušek vpraša, ali naj odslej Matica ne izdava nikakoršnih lepoznanskih spisov?

Prof. Levec pravi, da je samo zoper to, da bi se sprijemali kratki beletristični članki v letopis, ako so poslovenjeni. Taki spisi naj se objavljajo po almanahih in po časopisih. Veče spise beletristične vsebine Matica lahko v posebnih knjigah daje na svitlo.

Na to se soglasno sprejme nasvet prof. Levca, da Matica izdava tudi še odslej letopis, v katerem naj se objavljajo poleg društvenih naznanil samo izvirni znanstveni spisi in za urednike temu letopisu za leto 1882. se izvolijo profesorji Pleteršnik, Senekovič in Levec.

II. Prof. Levec predlaga: To in prihodnje leto obhajali bodemo šeststoletni spomin, da je dežela kranjska prišla pod slavno dinastijo habsburško. Matičin odbor je uže ukrenil o tej priliki o Habsburžanih izdati slavnostni spis, katerega je obljubil spisati prof. Šuklje. Jaz sem te misli, pravi, da bi Matica o tej slavnostni priliki izdala poseben „Spomenik“, v katerega bi se sprejele slavnostne pesmi, zanimljive episode iz življenja slavnih Habsburžanov v obliki pripovednih pesmi, povesti ali dramatičnih prizorov, dalje znanstvene razprave o razmerah kranjske dežele s Habsburžani. Pesnikov in pisateljev imamo dovolj, naj jih Matica pozove, spisati jej tako slavnostno knjigo, katero krasno opravljeno potem Matica Slovenska pokloni v dar našemu cesarju, kedar bodoče leto pride v Ljubljano.

Prof. Vodušek želí, da bi se v ta „Spomenik“ sprejemale tudi topografične črtice iz prirodno-lepih krajev kranjskih, osobito, ako so s Habsburžani v kakošni dotiki (Postojinska Jama, Bohinj).

Tudi gosp. državni poslanec Klun toplo priporoča tako knjigo.

Odsek ukrene po daljšem razgovoru za leto 1882. tak „Spomenik“ izdati, ter pisatelje slovenske povabiti, da ga spišejo.

III. Prof. Levec predlaga, da se kot tretja knjiga za l. 1882. izdá Macunova „Književna zgodovina štajerskih Slovencev“. Rokopis kaže sicer nekatere nedostatke v stvarnem, nekoliko veče v formalnem oziru; vendar nam podaje verno sliko o književnem delovanji štajerskih Slovencev. Taka knjiga bi gotovo povzdigovala narodni ponos štajerskih rojakov naših, ter posebno dobrodejno vplivala na mlajše inteligentne ljudi, kateri bi v knjigi brali, koliko so nekdaj njih predniki storili na južnem Štajerskem za slovenstvo.

Po nasvetu prof. Marna se ukrene, prof. Macuna naprositi, da rokopis po odsekovi želji v zaznamenovanih partijah premeni, da se more potem takoj poslati v tiskarno.

IV. Dalje nasvetuje prof. Levec, da naj Matica, kakor je uže zadnjič omenil gosp. predsednik Grasselli, osnuje „Slovansko knjižnico“, v kateri naj priobčuje prevode izvrstnih beletrističnih spisov iz raznih literatur slovanskih ali pa obširneje izvirne leposlovne spise slovenske. Prvi zvezek naj se takoj letos prične z „Lovčevimi zapiski“.

Gosp. državni poslanec Klun misli, da ne kaže vsega tega spisa uže letos dajati na svitlo, ker je preobširen. Izdá naj se I. del in samo tedaj, ako bi se ne mogla tiskati Macunova književna zgodovina štajerskih Slovencev, izdá naj se ves.

Gosp. katehet Krźič in prof. Marn pravita, da se mora temu spisu beseda še tu in tam nekoliko popraviti, zato naj se rokopis izroči g. Cimpermanu, da ga po izvirniku za natis pripravi.

Vsi ti predlogi se odobré.

V. Prof. Senekovič nasvetuje, da se „fizikaličnogodbeno zvokoslovje“ vrne gosp. pisatelju; isto nasvetuje prof. Marn o Benedičićevih poezijah in prof. Levec o Strgarjevih pesmih.

Odsek to odobri.

O Lapajnetovem spisu, o Balan-Majarjevi cerkveni zgodovini, o dr. Križanovi „Logiki“ in o Križmanovi italijanski slovnici začasno ostane in suspenso.

VI. Prof. Marn prečita pismo, v katerem prof. Šuklje obširneje nasvetuje črtež, kako bi bilo Matici Slovenski uravnati v bodoče svoje delovanje. Gospod pisalec pravi, da Matica bi morala najprej skrbeti za to, da se Slovencem podá: 1. Slovenska zgodovina; 2. Občna zgodovina v obsegu srednjega Weberja; 3. Književna zgodovina slovenska; 4. Cerkvena zgodovina južnoslovanska in 5. z ozirom na snujočo se slovensko gimnazijo: Latinsko-slovenski in grško-slovenski slovar. Nasvetuje tudi nekoliko pisateljev, ki bi bili gotovo voljni in zmožni spisati omenjene knjige, tako na pr., dr. Detela, prof. Kermavnar, prof. Marn, prof. Rutar itd.

Prof. Marn pravi, da snovanje takih črtežev ima svojo dobro in svojo slabo stran. Uže leta 1869. je Matičin odbor osnoval enak črtež, v katerega je na pr. vzel tudi italijansko-slovensko slovnico, ter jo je potem naročil pri zmožnem pisatelji. In zdaj imamo zvezane roke in v kakošno zagato smo zašli ž njo! Zato predlaga, da se stvar odloži za danes.

Prof. Levec se s tem ujema, da se prof. Šukljetov predlog za danes odloži ter razgovor o njem dene na dnevni red, kedar bode prof. Šukljetu samemu možno navzočnemu biti. Tudi drugi gg. odborniki so te misli, posebno za tega del, ker je čas za izdavanje knjig uže jako kratek in mora Matica dati to na svitlo, kar ima uže pripravljenega.

Razgovor je trajal od 5. do 7. ure.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po tem pičlem, slabotnem in pomanjkljivem popisu Št. Peterske bazilike naj povem, da smo se, ko so se nam čutja nekoliko umirila, z drugim ljudstvom vred

podali najprej pred častitljivi kip sv. Petra in počastili ga. Potem podali smo se h kamniti ograji spredej „konfesiona“, in gledali ter občudovali opanljive lepote neštevilnih cvetk, lučic, zlatega, srebernega in drugovrstnega blišča in kinča, ki ga je nanosila in uvrstila bogata darežljivost kristijanska tu nad grob prvaka aposteljev, sv. Petra.

Da bi človek v pogledu toliko mnogovrstnih lepotij se v globoko pobožnost zamakniti mogel, je skoraj nemogoče. Vendar pa smo srčno obžalovali, da nismo bili tako srečni, da bi se bili mogli iznajti uže pri glavni dopoldanski božji službi na tem svetem kraji. Al slovesnih večernic smo se pa vendar mogli vdeležiti; ravno ob pravem času dospeli smo bili v baziliko. Zadej za „konfesionom“ proti velikemu altarju bili so uže pripravljeni sedeži za duhovstvo; konec sedežev ob obeh straneh poleg cerkvene stene stale so orglje in pevstvo hitelo je ravno skupaj. Zdaj se prične primikovati iz zakristije v počasnih korakih veličastni sprevod duhovenstva, podá se do kapele presv. Rešnjega Telesa, počastit ondi presveti zakrament; potem pak se napoti v sprevodnem redu do pripravljenih sedežev, in pričnejo se zdajci slovesne večernice. Glasno doneče orglje pospremljevale so na obeh straneh neizrekljivo in neprilično-prelepo petje. Nisem vedel, ali bi bil bolj občudoval in opazoval čarobne glase deških sopranov, ali mogočno donenje izvrstnih tenorov in basov. Razun v cesarski dvorni kapeli na Dunaji nisem še čul enacega petja. Gospoda organista na obeh straneh razodevala sta posebno izurjenost v svoji stroki, in izvabljala orgljam preumetne glasove; ne vem pa, bi li jima dal neki organist naše dežele (F.) v orgljanji „sehr gut“. Obilna množica omikanega občinstva mnogih stanov in narodov pazljivo je poslušala prekrasno petje, kakoršno se menda tudi v sv. Rimu ne čuje ravno vsaki dan.

Omenim naj zdaj tudi neke moje male nezgode v dokaz, da se prijetno rado menja in tovariši z neprijetnim. S čast. gosp. Peterlinom in posestnikom Šmidom prišli smo bili skupaj v Št. Peter. Ker so večernice trajale dolgo, mene so pa zarad trudnosti, dolzega potovanja in tudi zarad hoje po velikanski baziliki bolele uže noge, djal sem tovarišema: „vsedel se bom tam-le pri onem altarji (pokazaje ga) malo na oni-le pripravni prostor, da se nekoliko odpočijem. Ako pojdeta kam proč, pokličita me!“ — Večernice so se bližale sklepu, in ker tovarišev nisem videl, grem na mesto, kjer sem ju bil popustil. Toda, nikjer ju ni bilo. Misleč, da me bosta po dogovoru gotovo poiskala, grem zopet na kraj, njima zaznamovan, nazaj, čakam in čakam ju, a — zastonj! — nobenega ni hotelo biti blizo. Ljudstvo je po dovršenih večernicah vrelo iz cerkve. Kaj mi je bilo početi druzega, kot iti! Gledal sem po baziliki in zunaj nje, da bi bil, kakor pravijo pri nas, „kmalu oči popustil“, al znanca ni bilo videti nikjer nobenega. Kaj mi je bilo storiti, ker si pota do gostilne „Hotel de la Ville“ nisem bil zapomnil dobro! Nagovoril sem jih več, poslužil se hrvaščine in tudi nemščine; al od vsacega dobil sem odgovor „niente“ (ne umem). Odkritosrčno povem, da jelo mi je prihajati tesno pri srcu.

Večer se je bližal; po Št. Peterskem trgu bilo je ljudstva vseh stanov od sile, znanca pa nikjer nobenega! V istem jeziku, ki mi je pred nekoliko leti uže dobro služil v talijanski Pontebi, poskusiti sem hotel svojo srečo tudi zdaj. Pred 40 leti obiskoval sem 2. gimnazijalni razred. Hvala tedanjemu temeljitemu poduku v latinščini ostalo mi je še od takrat toliko latinskih besedí v spominu, da sem nagovoril nekega mladega talijanskega duhovnika in prosil ga, naj mi bo tako dober, da mi pokaže pravi pot do naznanjene mu gostilne. Brez lastne hvale naj bo povedano, da se še zdaj čudim, kako da sva se mogla z gospodom še toliko porazumeti. Ker kot učitelj tako zvane „stare šole“ ne nosim brk in sem imel črno obleko, je bilo njegovo prvo vprašanje: „Es ne tu sacerdos“? „(ali si duhoven?)“ Na moj odgovor „non“ (ne) zavpraša dalje: „Peregrinus?“ (ali si romar?). Na odgovor „sum“ (sem) koj zopet zavpraša: „Ex qua parte?“ (iz katere pokrajine?). Ko mu povem, da sem „ex Austria“ (Avstrijanec), „laicus“ (neduhoven) in „magister popularis“ (ljudski učitelj), se z največjo postrežljivostjo in z nenavadno ljubeznjivostjo vzdigne z mano, in bil je res pravi moj angelj varuh. Kramljala sva med potjo ves čas, kolikor sva se mogla porazumeti. Pravil mi je, da se zove Carmelo, da je dvorni kaplan pri Njih eminenci kardinalu Boromeo-tu (zdaj uže v večnosti); povedal mi je dalje (kar bodo lanski rimski romarji zdaj gotovo prvikrat slišali): da so sv. Oče uže prejšnji petek in menda tudi v soboto (24. in 25. rožnika) dali, to je, ukazali brati v Št. Peterski baziliki svete maše za srečno potovanje romarjev. (Sad in blagor te papeževe skrbljivosti, to je, zaukazane molitve Njihove za nas smo romarji očividno ves čas svojega potovanja občutili. Zlasti, kar zadene zdravje, smo bili vkljub toplemu dolnje-talijanskemu podnebju in hudi vročini iste dni vendar razun enega priletnega Hercegovinca, ki je bil nekaj obolel, vsi pri dobrem zdravji). Pravil mi je dalje moj gosp. spremljevalec tudi o večernih znanstvenih akademijah, osnovanih na čast in v zabavo bolj odličnih romarjev pri več prevzvišenih gg. kardinalih, o avdijenci pri sv. Očetu itd. Ko sva bila dospela z gospodom res angeljske ljubeznjivosti in obnaše do kraja, kjer sem vedel, da zdaj ne morem zgrešiti več pravega pota do mojega prenočišča, djal sem mu toraj: „nunc scio rectam viam“ (zdaj mi je uže znan pravi pot); al gospod se ni hotel ločiti od mene, ampak šel noter do „hotela“ z menoj. Ko sem mu tu v resnici od dna srca izrekel „maximam gratiam“ (največo zahvalo) za njegovo veliko dobroto in prijaznost, mi je zatrjeval, da je storil to zeló rad, in me je celó povabil, naj ga obiščem naslednje dni enkrat. Škoda, da mi čas tega ni dopuščal; hvaležnost moja pa naj ostane izražena in zapisana preblagemu gospodu s temi vrsticami tako dolgo, dokler bo trajal ta papir. (Ker sem ravno pri stvari, naj tu omenim, da, ker se sam nisem mogel iti še enkrat zahvalit čast. gosp. Carmelo-tu za njegovo ljubav, sem bil naprosil v to svojega v Rimu stanujočega rojaka in sorodnika, usm. brata gosp. P. Eduarda Benedičiča. Storil je bil to. Ni davno, kar sta se bila ta gospoda zopet sošla. Čast. gosp. Carmelo se je vedel moje malenkosti še vedno spominjati; zato sem mu poslal ravno pretekli teden po ugodni priliki v dar in spomin en iztis svoje zbirke: „Mali slovenski pevec“. Bodo vsaj v Rimu vedeli, da imamo tudi Slovenci svojo lastno „Papeževo hymno“. Povem naj še tudi, da sem ravno o tej priliki poslal v znamenje hvaležnosti en iztis omenjene zbirke preč. gosp. kanoniku dr. Črnčiču; zraven pa tudi po en iztis za knjigarne v Propagandi, v ilirskem in v poljskem vstavu. In tako se zna glasiti odslej tudi v Rimu včasih naša slovenska himna:

„Kjer je Petra Cerkev prava;
Kjer je Rima večna slava; itd.“)

Povrnem naj se zdaj k svojemu potopisu nazaj! Ko sem prišel v gostilno, našel sem svoja prijatelja uže doma. Okregal sem ju malo, da sta me prepustila toliki skrbi; vendar nevolja ni trajala dolgo in ravnal sem se po evangeljskih besedah: „Vaša jeza naj ne traja do solnčnega zahoda!“ Ker smo prejšnje tri večere le malo spali, in bili vsi od dolgega potovanja zeló trudni, smo

tako vsi hrepeneli po počitku, kakor riba po vodi. Šli smo toraj kmalu spat in s tem smo končali prvi dan našega bivanja v Rimu ter nepozabljivi praznik sv. Petra in Pavla, 29. dan rožnika 1881.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Kaj bo s Trstom?

„Kaj bo s Trstom?“ — poprašujejo se uže leta in leta vsi Slovenci, poprašujejo se vsi lojalni Avstrijci. — To vprašanje stavljali so si od leta 1848. naprej tudi vladni krogi, posebno pa od tistega časa, odkar je Garibaldi iznašel „Italio irredento“, trdeč, da laški narod ne bo miroval, dokler si ne pridruži „svojih nepovrnjenih delov“, južne Tirolske, Dalmatinske, našega Primorja z Istro in Trstom, včasih celó tudi še druge slovenske zemlje do Save.

Ne dá se tajiti, da so laška tajna in javna politična društva znala si laško deželo tako spodkopati, veljavo vseh druzih političnih moči vničiti in ljudstvo za združenje navdušiti, da so res skoraj vsi mnogim in različnim državam pripadajoči deli skoraj sami in brez boja si roke podali, in prej, kakor bi se bilo odstranjenim vladarjem sanjalo, bilo je združenje gotovo. — Lombardijo so Laški priborili francoski risani topovi tudi v karbonarsko društvo vpreženega Napoleona III. Beneško pa je odstopila zmagujoča Avstrija po dobljeni vojski po sijajnih zmagah pri Kustoci in Visu.

Ako pa hočemo biti pravični in ne preceniti zaslug karbonarskih društev, priznati moramo, da je zedinjenje Laške prav izdatno polajšalo, da ne rečemo več, slabo, skoraj slepo vladanje prejšnjih laških vlad. Znano je, koliko zanesljivi so bili uradniki, vojaki, sploh vsi organi, kateri so imeli vladanje prejšnjih laških vladarjev izvrševati; le malo je bilo izjem, vse drugo je bilo spodkopano, dan za dnevom prikazovala so se znamenja, da je tako, toda odločilni krogi niso videli nič, ali če so videli, prenizko so cenili rovarsko moč in precenili svojo lastno, in ko je prišel dan poloma, zapustilo jih je vse, vse, kar jim je poprej zvestobo prisegalo; zvesti so ostali samo oni, ki so tolikokrat zastonj prosili in svarili; in konec je bil združena Laška.

Vse to so zgodovinski spomini, ki se nam ponavljajo, kedarkoli bolj živo premišljujemo stan Trsta s Primorskim in Istro, kedarkoli se na vrhuncu političnega življenja onih naših slovenskih krajev prikažejo svarilna znamenja rovarskega dela laške stranke.

Trst izvolil si je ravnokar nov mestni in deželni zbor, ravno bilo je razglašeno najviše potrjenje tržaškega mestnega župana in deželnega glavarja; pa kaj se zgodi! Novo potrjeni župan in deželni glavar izdá proklamacijo, v kateri pozná samo Laha s popolnim preziranjem lojalnega Slovenca, on govori o vsakovrstnih poslih tržaškega mestnega in deželnega zastopa, popolnem in demonstrativno pa prezira, da letos, da v malo dneh zvesti Tržačani obhajajo 500letnico združenja pod habsburške vladarje; deželni glavar, izvoljeni zastopnik mesta in dežele, nalašč noče vedeti, da se v slavljenje onega združenja prične v Trstu velika razstava, ta izvoljeni zastopnik, pred malo dnevi po tamošnji deželni vladi priporočen cesarju v najviše potrjenje, ne vé in po volji in dogovoru s svojo stranko noče vedeti, da v nekoliko tednih presvitli cesar sam pride in obišče svoj Trst! Ves „laški“ Trst tega noče vedeti, ker njih gospod ni naš cesar, njim, ki so ob smrti laškega kralja Viktora Emanuela javno in demostrativno zaklepali prodajalnice, gledišča in prepovedali vse javne veselice v znamenje žalosti „Laški nepovrnjenega Trsta“, — oni, ki so pred malo tedni enako demonstrativno ponavljali deželno žalovanje po smrti Garibaldijevi, — oni ne poznajo naše Avstrije, oni ne poznajo našega cesarja, ne gospoda tržaškega in celó njemu zvestih Slovencev ne vidijo več!

Priznati moramo, da so dejanja tržaških lahonov odločna in jasna, prav težko in nemogoče je to dejanje krivo razumeti in krivo tolmačiti.

Pa vendar in vendar zdi se nam, da tamošnja vlada ne vidi ali ne sliši prav, ker znano jej mora biti, da so Mazini, Cavur in Garibaldi Laško družili na podlagi narodnosti, „kar laško govori, to spada k laški državi“ — to je temelj k zedinjeni Laški. — In vendar sedanja vlada „trpi“, da se primorskim, tržaškim in istrskim Slovencem uradno vse dopisuje laško, da se sploh uraduje vse laško, da v šolah gospodari skoraj izključno laščina, tamošnja vlada „trpi“, da se slovenščina povsod odriva, na kratko, tamošnja vlada trpi, da javno priznani pogoji za združenje z državo laško na našem Primorskem širijo in množijo, tedaj nevarnost za zgubo teh naših dežel povekšava! Tržaški vladi se do zdaj ni posrečilo zabraniti, da naše najimenitnejše trgovsko mesto zastopa stranka, katera pač zmiraj in mnogo gmotne podpore iz naših državnih blagajnic zahteva, vendar pa nobene prilike ne zgreši, cesarju in vsi državi na vsa usta zaklicati: „moj dom je drugje, laški Trst mora k zedinjeni Laški“.

Ta glas čuje tržaška vlada tudi zdaj zopet, ali videti je, da ga ne razume, ker mi nikakor ne dvomimo, da se tamošnje razmere ne bodo premenile, da bo lahonstvo zmiraj na vrhu, da se bo leto za letom v uradu in šoli laščina širila na škodo slovenščini, dokler Trst ne dobi cesarskega namestnika, kateri bi razumel svojo dolžnost vsi državi nasproti, kateri bi bil vsaj košček barona Rodiča.

Za danes naj bo dosti, ker prepričani smo, da nam bodo predstoječe svečanosti še dosti prilike dale, spregovoriti katero: kaj bo s Trstom!

Slovstvene stvari.

Slovenska Matica.

Po naznanilu veleslavnega c. k. deželnega predsedništva od 21. julija 1882. l. štev. 1303 je visoko c. kr. ministerstvo za uk in bogočastje geometrijo g. L. Lavtarja, c. k. profesorja na učiteljišči v Mariboru, in somatologijo g. J. Wodřicha, c. kr. profesorja na akademiški gimnaziji na Dunaji, katero je poslovenil g. Fr. Erjavec, c. kr. profesor više realke v Gorici, potrdilo za slovenska učilišča za učitelje in učiteljice.

Naši dopisi.

Šenturška gora 18. julija. — Polževa „Fauna“ se je zopet z enim novim, do zdaj nepoznanim polžkom obogatila. Steknil sem ga v nekem studenčku blizo Preddvora. Je pa taki le: Majčkena, obla, $2^{m}/_{m}$ široka in malo manj visoka, belo-rujava, gladka, prozorna, navadno sè zeleno algo preprežena polževina ali hišica obstoji iz $3^{1}/_{2}$ — 4 zavojčkov, kojih prvi je tumpast, drugi uže nekoliko zbočen, oba polagoma rastoča in s plitvim stikom ali švom; tretji ali četrti hitro rastoč, zlasti zadnji, sta trebušno zbočena in imata globoko stikasto progo. Zadnja vojka dela dve dobri tretjini cele polže-

vine. Okrajec napošev jajastega ustja je ojster, zgoraj pri jamici, ali tako zvanem popku, nekoliko zavihan; na levi strani pa dela zgoraj na notranji steni mal kotiček. Rožnati, rudeči pokrovček je precéj globoko pogreznjen v polževino. Predrobna živalica, kolikor sem jo s prostim očesom opazovati mogel, je po hrbtu temno-rujave, po trebuhu pa bolj sivkaste barve. Sloveči polžar g. Clessin dal je temu polžku priimek moje malenkosti, rekši „Lithoglyphus Robičii". Močno podoben je ta polžek onemu, kojega imenujemo zdaj „Lithoglyphus scalaris"; vendar razloči se vidno od njega ne samo v tem, da je mnogo manjši in bolj okroglast od unega; posebno pa še v tem, da ima uni nekako gredaste obvoje, ta pa ne. Tega skupka imamo zdaj na Kranjskem sledeče polže: „Lithoglyphus naticoides, L. fuseus, L. fluminensis, L. conicus" (n. sp.?) in „L. Robičii" (n. sp.)

Robič.

Iz Št. Petra na Notranjskem 21. julija. — Glavni odbor slav. c. k. kmet. družbe je v seji od 5. sušca t. l. za ograjo tukajšnjega šolskega vrta, kateri se rabi za praktično podučevanje v sadjereji in za poskušnje poljskih pridelkov, 20 gl. podpore podeliti blagovolil. Ker bi se bil šolski vrt le na občinske stroške brez podpore od slav. kmetijske družbe težko primerno ogradil, zatoraj se tukajšnji krajni šolski svèt vsled seje od 16. julija t. l. glavnemu odboru slav. c. k. kmetijske družbe za podeljeno podporo javno zahvaljuje.

Krajni šolski svet v Št. Petru.

M. Kalan, prvomestnik.

Iz Motnika 30. junija nam došlem dopisu priložen je „Patent zhes ordengo sa pofle na kmetih v notrejnim Efteraihi" od leta 1787., iz katere birokratično-slovenske starine po želji dopisnikovi posnamemo nekoliko §§., ker bi bilo premalo zanimivo, ponatisniti vso postavo. Glasi se:

§. 26.

Pofli, kateri njih flushbo maluvrednu, lenu, inu s' nevolo opravijo, ali ficer nespodobnu fe sadêrshę, inu fkusi to more biti gofpodarja perfiliti miflijo, de bi jih od flushbe prozh puftil, imajo famovolnu fhtrafani, inu k' dopolnènu njih flushne dolshnofti ojftru dershani biti.

§. 38.

Kader fe en pofl poftopi, zhes zhaft fvojiga gofpodarja govoriti, inu sa volo tega per sodniku, ali kommiffariati od popifuvánja toshba vftane, ima pofl, kateri se je tega dolshan fturil, ná shivoti ojftru fhtrafan biti.

§. 40.

Kè bi se pak en pofl zelu na perthoni fvojga gofpodarja, naprej poftávleniga, ali flushabnika te gofpofke posabil, inu niega vdaril, ima per tej prizhi v Kraffamt poflan, inu v' zuhthaus djan biti.

§. 53.

Gofpodar ima fvojmu poflu ojftru prépovedati, de polje ne smej popaffiti, inu fofeda na karkoli sa eno drugo visho fhkoduvati; kader pak vunder kaj takiga ftury, ima gofpodar fodniku, gofpofki, ali kommiffarjati od popifvánja letó na snánje dati, de fe en taki pofl po fpodóbi fhtrafa.

Iz Motnika 24. julija. — Včeraj ob 11. uri dopoludne smo v Motniku opazili na zahodni strani proti Št. Ožbaltu izza gore silno gost dim se vzdigovati in smo precéj uganili, da v bližnji, 1 uro od Motnika oddaljeni vasici Malorovn, občine špitališke, gorí. Naglo smo tje hiteli in našli, da je res strašen ogenj uže 3 hiše v oblasti imel. Pa za pomagati je bilo malo ali pa tudi nič, ker vsega za gašenje potrebnega je manjkalo. Samo toliko se je moglo storiti, da še tudi četrti posestnik vasi ni pogorel. Temu pa je tudi to dobro došlo, da je med poslopjem tega gospodarja in med goriščem dobro zaraščeno sadno drevje stalo in veter proti vzhodu vlekel. Trem posestnikom te vasi je razen enega gospodarskega poslopja in ene shrambe za žito ter goveje živine, katera je na paši ravno bila, vse pogorelo, tudi več svinj. Druzega jim ni ostalo, kar so na sebi imeli; bili so vsi na njivah pri delu, samo nekaj otrok je bilo zunaj hiš na trati se igrajočih. Zavarovan ni bil nobeden. Pogoreli so zdaj veliki reveži, ker nimajo nič, kar bi v usta dali, ne kar bi oblekli, in poglavitno, kam bi po potnem delu in trudu svoje utrujeno truplo položili in spočili. Vse tri je uže tako poprej zadolženje tlačilo. Kako bodo zdaj ubogi brez podpore životarili! — Kako je ogenj nastal, ni znano; pripoveduje se sicer, da je pri Franc Slapniku, pri katerem je ogenj najprvo na strehi opazen bil, neki Matija Drole, ki je ravno pri ostalem kmetu streho pokrival, prvi ogenj zagledal. Uže tri dni se je tu nekako pokanje v kuhinji slišalo. Misli se toraj, ker je bila hiša in tudi kuhinja čisto lesena, da je pri kotlu, kateri se je v kuhinji za kuhanje živinske krme nahajal, kaka dilja ali tram vnel, tlel in poslednjič pogorišče učinil. Pri požaru pa se ni nobena oseba špitališkega občinskega zastopa prikazala; motniški gospod župan Matevž Črne je moral zaukazati, da se pogorišče je tudi dalje straževalo. Dobrotljivim srcem za podporo pa so vsi trije pogorelci živo priporočeni.

Z zgorenje Šiške 25. julija. (*Mlatilnica na parni stroj*) Kdor je včeraj šel memo Matijana (pri „kameniti mizi", rojstni hiši Vodnikovi), je pač prašal: ni li tu kak shod, ker videti je bilo ves popoldan veliko ljudi iz Šiške, Ljubljane in skoro vse ljubljanske okolice, izmed katerih je marsikdo precéj daleč prišel. Vendar se je videlo, da so večidel kmetovalci. — Kaj li je bilo, da je toliko ljudstva zvabilo skup? Mlatilnica je bila, zraven nje mal parni stroj, ki jo je gonil, da je bilo kar veselje gledati. Do zdaj je na Kranjskem pač uže več mlatilnic, parne pa še ne, gospodar Janez Malenšek, po domače Koširjev z Broda pod Šmarno goro, je prvi, ki si jo je napravil in je včeraj ž njo mlatil Matijanovo pšenico v Šiški. Dva konja sta bila dopoludne pripeljala stroj (prav ličen hlaponček za 5 konj moči) in „pod" (ali „mlin", ker se trebljenje ali mlatev vrši kakor v mlinu), to se je postavilo na travnik pred skednjo, ob enajstih dopoludne se je zavrtilo strojevo kolo in hajd — kako je šlo, da se je vse kar kadilo! Pri snopovih s podajanjem in vkladanjem v vreteno je imelo opraviti čvetero ljudi, dva sta komaj omlačeno slamo v stran metala, eden pleve in drobne odpadke grabil, eden pa prinašal prazne in odnašal polne vreče. Dela ta stroj čudovito naglo in čisto; eno uro, pa sta omlačena bila dva „štanta" iz kozolca; od enajstih dopoludne do devetih zvečer je bilo namlačenega žita čez 100 mernikov. Ljudje so kar strmeli, nekateri, posebno delavci, pa hudovali se nad tem novim vragom, ki stori v eni uri več, kakor njih osem ves dan in še vina in žganja ne potrebuje, ampak le premoga in vode. Umni in pogumni gosp. Malenšek je gotovo pravo zadel, da si je napravil ta stroj, s katerim gre lahko mlatit v vsak veči kraj; zdaj ima uže naročila na Gorenjsko, pa bo prišel še k nam nazaj, ker ga je več posestnikov naprosilo. Je pa tudi res lepo in mirno to mlatenje, nič ropota, vse gre tiho in naglo. Slama za škopo res ni, dobra pa je za vsako drugo rabo; in kedar ljudje streh ne bodo več s slamo krili, škope še treba ne bo. Konečno želimo pa prav dober vspeh g. J. Malenšku, ki se ni vstrašil stroškov, da nam je spravil v deželo prvo mlatilnico na par; ko bodo ljudje povsod zvedeli, kako naglo dela, se bodo zá-njo še pulili, posebno veči

gospodarji, pri katerih je zdaj na podih slišati po tri tedne neprenehoma „pika-poka, pika-pok“, da vse bobni in se trese, kajti kar naredi osem mlatičev v enem tednu, naredi ta stroj v enem dnevu in še prej. Gospod Malenšek je rekel da si upa v enem dnevu namlatiti s tem strojem 200 do 250 mernikov žita. Sedanji čas, ko so delavci tako dragi, je gospodarjem tak stroj pač velika pomoč in dobrota.

Iz Ljubljane. — Gospod državni poslanec K. Klun je preteklo nedeljo v kranjskem obrtnijskem društvu v obširnem in z veliko pohvalo sprejetem govoru razlagal novi obrtnijski red, katerega je obrtnijski odsek državnega zbora ravno pred sklepom zborovanja dovršil po prav trudapolnem, brez prenehanja trajajočem posvetovanji. — Znano je, da je poslanec Klun izmed malega števila udov obrtnijskega odseka, katerih ni ostrašilo to trudapolno posvetovanje, trajajoče dan za dnevom od 7. do blizo 11. ure zvečer poleg javnih sej. Veči del prvič in kasneje izvoljenih odbornikov je zato popustilo odbor. Gospod Klun pa je z malim številom tovarišev ves čas ostal zvest, bil je perovodja, ni zgrešil ne enega zborovanja ter je o vsaki seji spisal obširno v „Vaterlandu“ priobčeno poročilo. Trditi se sme, da je ravno zato o novem načrtu tako dobro in natančno podučen, kakor razun poročevalca ne z lepo kdo. Zato je bilo še posebno zanimivo njegovo razlaganje in zato tudi z zasluženo pohvalo sprejeto.

— (*Volitev deželnega poslanca za okolico ljubljansko*) na ranjcega dr. Janeza Bleiweisa viteza Trsteniškega mesto bo, kakor slišimo, 22. avgusta. Kolikor izvemo, mislijo volilci izbrati si na mesto nepozabljivega svojega dolgoletnega poslanca njegovega sina, gosp. dr. Karola Bleiweisa vit. Trsteniškega. Do zdaj volitev še ni razpisana, ko bo, bomo uže še več spregovorili. Za danes le to, da se namenu volilcev ljubljanskega in vrhničnega okraja tudi po mestu in drugje ploska.

— (*Deželnega predsednika gospa Emilija Winkler*) ogledala si je z gospico hčerko pretekli ponedeljek ženske ročne izdelke, katere je gospá M. Drenikova pripravila za tržaško razstavo. Gospá predsednikova je okusnost izdelkov in uvrstenja za razstavo prav gorko pohvalila.

— (*Gosp. Fr. Gerbic*), naš slavnoznani pevec, je sprejet za profesorja na konservatorji v Lvovu.

— (*Letno poročilo II. mestne peterorazredne deške ljudske šole*) v Ljubljani koncem šolskega leta 1881/2. kaže nam, da so na tej šoli pod vodstvom ravnatelja in nadučitelja Andreja Praprotnika podučevali gg.: katehet Janez Gnjezda, podučitelja Ivan Bele in Valentin Kummer, učitelj Josip Maier, pomočna učitelja Josip Travnar in Jakob Furlan in gosp. ravnatelj sam. Učencev bilo je 467 (65 več kot vlani, med temi 431 Slovencev, 29 Nemcev in 3 Lahi; učilo se jih je 313 dobro, 116 pa jih je nesposobnih za bližnji viši razred. — Iz šolske kronike posnamemo, da je g. učitelj Matej Močnik s 1. julijem t. l. zarad bolehnosti prestopil v stalni pokoj. — Odbor dobrodelnih gospá podaril je dne 8. decembra preteklega leta 22 učencem te šole vso zimsko obleko. Prihodnje šolsko leto prične se dne 16. septembra.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Deželni zbor bukovinski sklican je na 1. dan meseca avgusta; drugi deželni zbori, med njimi tudi kranjski, snidejo se v zborovanje dne 2. in 4. septembra; državni zbor pa se ima sklicati v drugi polovici meseca oktobra. — Baron Feodor Nikolić imenovan je civilni adlatus deželnega predsednika za Bosno in Hercegovino, cesar imenoval ga je za tajnega svetnika.

S Prage. — Češki listi nadaljujejo ugovore zoper naredbo naučnega ministra Conrada; nekaj českih profesorjev skuša naredbo opravičiti, zato jih dr. Gregerjevi mladočeski „Narodni Listi“ hudo napadajo; „Politik“ pa je sicer priobčila ono opravičevanje, ne da bi razloge v njem odobravala, vendar pa ojstro zavrača sistematično ščuvanje „N. L.“ zoper profesorje, in posebno zoper državne češke poslance, ki se tako in tako izrekajo zoper Conradovo naredbo.

Iz Trsta. — V mestnem odboru po nagajivosti lahonov ni moč izvoliti izvršilnega odbora (delegacije), govorilo se je zato zadnje dni, da se ima mestni zbor zopet razpustiti, kar pa zdaj med svečanostmi ni verjetno, pa bi tudi ne bilo pričakovati boljšega vspeha, dokler je Lahonom prijazni Depretis cesarski namestnik; zato bi bilo, dokler je tako, po vsem odveč želeti razpusta in novih volitev, katerih konec bi bila nova zmaga in slava državi sovražnega lahonstva.

Iz Dalmacije. — Iz Spljeta dohaja nam za vse Jugoslovane in državo vesela novica, da je v tamošnjem mestnem odboru mnogo let gospodujoča lahonska stranka pod vodstvom Bajamonti-evem, katero so sploh in posebno njeni ustavoverski pajdaši smatrali za nepremakljivo — še bolj kot lahonski tržaški mestni odbor — pri volitvah v preteklem tednu sramotno in tudi upamo, da za zmiraj propadla. Avstrijsko-narodna stranka ima zdaj v mestnem zboru 28, lahonska pa samo 8 odbornikov. — Spljet uvrstil se je prvi za Ljubljano pri odstranjenji ustavoverskega tujstva, zato jim kličemo iz vsega srca: živili! — Kdaj pa naš Trst pride na vrsto?

Iz Pariza. — Vlada francoska hoče za zdaj 5000 do 6000 vojakov poslati v Egipt v brambo sueškega kanala, v zbornici vlada zahteva v ta namen $9^1/_2$ milijona frankov.

Iz Londona. — Za Egipt odločena vojska, ki se odpelje naravnost v Aleksandrijo, gre na brodovje dne 4. in 9. avgusta, imenovani so posameznim oddelkom poveljniki.

Iz Aleksandrije. — Pitne vode uže skoraj ni več. Kedive je Arabi pašo odstavil in ga proglasil upornika, kateremu vojaštvo nima pokorno biti, in ne se mu plačevati zahtevani davek. Arabi-evo vojsko cenijo na 50.000 mož. Dne 24. zjutraj zasedli so angleški vojaki po malem boji trdnjavo Ramleh. Iz Kaire in njene okolice se poročajo tudi vsakovrstne grozovitosti, toda ni vse verjetno, kar časniki o njih poročajo, ker večidel Evropejcev so judje ne ravno najboljše vrste, in znano je, kako znajo judje o umorih trobiti po vsem svetu, akoravno je v resnici morebiti samo eden izmed njih dobil zasluženo — zaušnico.

Popravek. Na strani 226. zadnjih „Novic“ št. 29, naj se v točki 4. in 5. bere „izostala“ in „izostali“, namesto: „ostala“ in „ostali“.

Žitna cena

v Ljubljani 22. julija 1882.

Hektoliter: pšenice domače 8 gold. 45 kr. — banaške 10 gold. 42 kr. — turšice 7 gold. — kr. — soršice 7 gold. 10 kr. — rži 5 gold. 53 kr. — ječmena 4 gold. 71 kr. — prosa 4 gold. 23 kr. — ajde 6 gold. 18 kr. — ovsa 3 gold. 74 kr. — Krompir 3 gold. 3 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzij Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.